

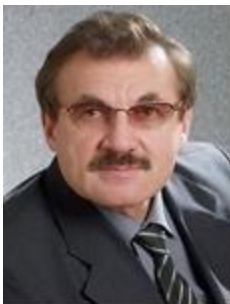
ABSTRACT

Oksana Pchelina. The right to information in criminal proceedings in the context of international legal standards. It has been noted that such activities are a sphere of public life, which is inextricably linked with the need and possibility of coercion, which clearly indicates the restriction of certain human rights and freedoms to ensure the effectiveness of pre-trial investigation and trial. The provisions of international legal acts proclaiming and ensuring human rights and fundamental freedoms in criminal proceedings have been analyzed. It has been emphasized that in the specified international legal acts there is no interpretation of the right to information, and also it is not considered as the separate right. The essence of the right to information and its place in the system of human rights and freedoms has been determined. The author's understanding of the concept of the right to information in criminal proceedings has been offered, its content has been revealed and its compliance with international standards of human rights and freedoms has been clarified. The right to information in criminal proceedings has been defined as the possibility and procedure for obtaining, using, disseminating, storing and protecting information provided by the criminal procedure legislation of Ukraine, which determines the principles of criminal proceedings and ensures the solution of its tasks. It has been emphasized that the right to information in criminal proceedings in the context of international legal standards is multifaceted in nature, which allows us to consider it in several aspects, namely as: the basis of criminal proceedings; providing information on procedural rights; informing the person about his / her detention, suspicion / accusation of committing a criminal offense; gaining access to information on material evidence; a ban on the disclosure of information obtained during the pre-trial investigation and court proceedings, and its use not to solve the problems of criminal proceedings.

Keywords: *international legal standards, human rights, right to information, criminal proceedings, criminal procedure, content, meaning.*

УДК 343.14

DOI: 10.31733/2078-3566-2021-3-271-277

**Володимир
ТЕРТИШНИК[®]**
доктор юридичних
наук, професор

Віктор ЧЕНЦОВ[®]
доктор наук
з державного управління,
професор, академік
Академії політичних
наук України,
Української академії
наук з державного
управління, Заслужений
діяч науки і техніки України

(Університет митної справи та фінансів)

СТАНОВЛЕННЯ ІНТЕГРАТИВНОЇ ДОКТРИНИ ДОКАЗОВОГО ПРАВА

У статті на основі інтегративного аналізу проблем доказування в різних юридичних процесах обґрунтовується висновок щодо необхідності становлення інтегративної доктрини доказового права та ухвалення універсального законодавчого акта – «Кодексу доказового права».

Реалізація ідеї верховенства права у сфері правосуддя можлива лише за наявності фундаментальної доктрини доказового права та створеного на її основі досконалого доказового права. В контексті формування його доктринальних засад та окремих правових інститутів пропонуємо закріпити тут такі положення.

Доказами є фактичні дані, отримані в передбаченому законом порядку, які відповідають вимогам належності до справи, допустимості та достовірності.

Фактичні дані, отримані шляхом здійснення оперативно-розшукових дій, антикорупційних заходів, діяльності щодо запобігання легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, митних та інших, передбачених законом адміністративних чи цивільно-процесуальних

© В. Тертишник, 2021

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-2993-0450>
tertishnik@umsf.dp.ua

© В. Ченцов, 2021

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-1109-8168>
academy@umsf.dp.ua

процедур, можуть використовуватися в кримінально-процесуальному та іншому юридичному доказуванні за умови, що з'ясовано й може бути перевірено джерело і спосіб їх здобуття.

Недопустимими є докази, які отримані з таких джерел, такими засобами і в такому порядку, за яких не забезпечено належного дотримання захисту прав і свобод людини відповідно до вимог засади верховенства права та принципу пропорційності, а також ставиться під сумнів достовірність самих доказів.

Стандарт доведення поза розумним сумнівом означає, що система належних до справи, допустимих та достовірних доказів, виключає будь-яке інше розумне пояснення події, яка є предметом судового розгляду, крім того, яке формується в судовому рішенні.

Ключові слова: докази, допустимість доказів, доказове право, процесуальна форма.

Постановка проблеми. В лабіринтах судово-правових реформ сучасна слідча і судова практика показала безліч колізій та доктринальних проблем доказового права, які потребують інтегративного аналізу з урахуванням теорії інформації, законів логіки та міжнародних стандартів доказування.

Аналіз публікацій, в яких започатковано вирішення цієї проблеми, вказує як на наявність суперечливих положень доказового права та судових прецедентів, так і на розмаїття думок вчених під час аналізу наявних проблем [1–14].

Мета статті – визначення основних концептів та алгоритмів формування інтегративної доктрини та концептуальної моделі доказового права.

Виклад основного матеріалу. Доказове право – інтегративна система поєднаних предметом правового регулювання правових норм, якими визначаються мета та предмет доказування, компетенція суб'єкта доказування, концепт доказів та їх види, вимоги належності, допустимості та достовірності доказів, юридична форма доказової діяльності, принципи доказового права, оцінки та розуміння достатності доказів, стандарт доведеності поза розумним сумнівом та гарантії справедливого правосуддя.

Як у законодавстві, так і в практичній діяльності залишилось, а то й додалось, багато невирішених проблем доказового права.

Зокрема, в кримінальному процесі, акцентуючи на компетенціях сторін кримінального провадження, законодавець не забезпечив чіткої юридичної визначеності статусу та процедури діяльності суб'єктів, які здійснюють виявлення латентних злочинів, яка зазвичай здійснюється поза межами кримінального провадження та регламентується окремими законами. Викладаючи вимогу в ч. 1 ст. 214 КПК України про те, що слідчий, дізнавач, прокурор після самостійного виявлення ним з *будь-якого джерела* обставин, що можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення, зобов'язаний внести відповідні відомості до Єдиного реєстру досудових розслідувань та розпочати розслідування, закон не визначає обмежень щодо джерел інформації, яка покладається в основу рішення про початок кримінального провадження, тоді як ст. 19 Конституції України закріплює універсальну вимогу до діяльності службових і посадових осіб – «право робити лише те, що передбачено законом, та у спосіб, який законом визначений».

Визначаючи повноваження детективів Бюро економічної безпеки України, ст. 2 та 8 Закону України «Про бюро економічної безпеки» зазначає, що вони, крім здійснення оперативно-розшукової та суто кримінально-процесуальної діяльності, уповноважені також здійснювати «інформаційно-пошукову та аналітично-інформаційну роботу з метою виявлення та усунення причин і умов, що сприяють вчиненню кримінальних правопорушень». При цьому Бюро економічної безпеки України взаємодіє з Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку та отримує доступом до її автоматизованих інформаційних і довідкових систем, реєстрів та банків (баз) даних. Тобто детективи Бюро мають значні повноваження щодо здійснення інформаційної та аналітичної діяльності, яка реалізується поза межами кримінального процесу, але тісно пов'язана з виявленням і розкриттям латентних злочинів. Але така діяльність недостатньо урегульована законом, що залишає відкритим питання допустимості отримуваних при цьому доказових матеріалів та їх реалізації в кримінальному провадженні.

Аналогічним чином виникають проблеми реалізації в кримінальному провадженні фактичних даних, отриманих під час виконання своїх повноважень посадовими особами Національного агентства запобігання корупції, а також під час здійснення заходів фінансового моніторингу щодо виявлення фактів легалізації (відмивання) доходів, отриманих злочинним шляхом.

Порівняльним дослідженням концептів доказів, закріплених в різних галузях

процесуального права, можна з'ясувати як на певні розбіжності в дефініціях, так і на доктринально хибні закріплення поняття та видів доказів, колізійні приписи щодо їх допустимості та достатності.

Всупереч сталого розуміння ієрархії правових норм, чинний КПК України містить досить неоднозначні за змістом постулати інституту допустимості доказів: а) «Доказами у кримінальному провадженні є фактичні дані, отримані у передбаченому цим Кодексом порядку...» (ст. 84); б) «Доказ визнається допустимим, якщо він отриманий у порядку, встановленому цим Кодексом» (ч. 1 ст. 86 КПК України). Тобто доказами в кримінальному процесі може бути лише те, що здобуто в передбаченому КПК порядку, а все інше, здобуто на основі процедур, передбачених іншими законами, як вважають розробники КПК України, доказами стати не може, а на рівні доктрини досі є «матеріалами невідомого науці статусу».

Розкриваючи концепт «докази» в Кодексі адміністративного судочинства, визначається, що «Доказами в адміністративному судочинстві є будь-які дані, на підставі яких суд встановлює наявність або відсутність обставин (фактів), що обґрунтовують вимоги і заперечення учасників справи, та інші обставини, що мають значення для правильного вирішення справи. Ці дані встановлюються такими засобами: 1) письмовими, речовими і електронними доказами; 2) висновками експертів; 3) показаннями свідків». Аналогічний концепт розуміння доказів та їх видів («засобів») викладений в ст. 73 Господарського процесуального кодексу України, а також в ст. 76 Цивільного процесуального кодексу України. Тобто в цих законодавчих актах закладений хибний логічний силогізм – «доказами є дані, а такі дані встановлюються «письмовими, речовими і електронними доказами», що зводиться до алогізму «докази, це дані, які встановлюються доказами».

У чинному КПК України закріплена ще більша колізія. Тут використано термін «джерела доказів», а до джерел доказів у ст. 84 КПК України віднесено показання, документи, речові докази, протоколи слідчих і судових дій. Тобто тут стверджується, що джерелами доказів є речові докази, а по суті маємо тавтологію – «джерелами доказів є докази».

Викладаючи досить вузьке загальне розуміння «джерел доказів» загалом, законодавець, регламентуючи процедуру дізнання щодо кримінальних проступків, спромігся проголосити, що «процесуальними джерелами доказів у кримінальному провадженні про кримінальні проступки, крім визначених ст. 84 цього Кодексу, також є пояснення осіб, результати медичного освідування, висновки спеціаліста, показання технічних приладів і технічних засобів, що мають функції фото- і кінозйомки, чи відеозапису» (ст. 298-1 КПК України). Але, продовжуючи традицію сіяти хаос, законодавець у ч. 2 названої статті стверджує, що «такі процесуальні джерела доказів не можуть бути використані у кримінальному провадженні щодо злочину, крім як на підставі ухвали слідчого судді, яка постановляється за клопотанням прокурора».

Стверджуємо, що приписи ч. 2 ст. 298-1 КПК України не відповідають конституційному концепту допустимості доказів, викладеному в ст. 62 Конституції України про те, що «обвинувачення не може ґрунтуватися на доказах, одержаних незаконним шляхом, а також на припущеннях». Тому отримані законним шляхом докази є доказами незалежно від наявності чи відсутності ухвали слідчого судді щодо дозволу на їх використання як доказів, безумовно, якщо вони відповідають вимогам належності до справи і достовірності. Приписи процесуального закону лише тоді мають цінність і варті до виконання, коли спрямовуються на виконання завдань судового процесу, створюючи належну і достатню систему стримувань і противаг проти можливих помилок чи зловживань, а не породжуючи форму заради самої форми, яка уже сама містить у собі можливість довільного розсуду (дозволити чи не дозволити) та, крім надлишкової бюрократії, створює додаткові корупційні ризики.

Частина 5 ст. 271 КПК України, регламентуючи так званій і до того проблематичний інститут «контролю за вчиненням злочину» (злочин треба попереджувати, припиняти, розслідувати, а не контролювати його вчинення), зазначає, що «порядок і тактика проведення контрольованої поставки, контрольованої та оперативної закупки, спеціального слідчого експерименту, імітування обстановки злочину визначається законодавством». Тобто в законі стверджується, що регламентований тут і в цьому законі порядок визначається законодавством. Отримуємо унікальний приклад, коли законодавець, який повинен був би це зробити,

ухвалюючи системний закон – КПК України як комплексний законодавчий акт, цього так і не виконав, відтермінувавши цю роботу до віртуальних та малоймовірних законів майбутнього, та більше того, «замахнувся» на те, щоб навіть «тактика» названих ним дій (яка зазвичай обирається залежно від слідчої ситуації за умови конфіденційності), відтепер також регламентувалася законодавством. Навіть якщо припустити, що врешті-решт указані дії будуть регламентовані окремим законом, то можна наступити на уже відомі, але тут, мабуть, «дитячі граблі» – за приписами КПК України «доказ визнається допустимим, якщо він отриманий у порядку, встановленому цим Кодексом» (ч. 1 ст. 86 КПК України) і не інакше.

Реалізація ідеї верховенства права у сфері правосуддя можлива лише за наявності фундаментальної доктрини доказової діяльності та створеної на її основі інтегративної системи досконалого доказового права. Проте в наш час можна спостерігати наповнення правової системи так званим «беззубим правом» (*lex imperfecta*), або імітаційним правом (*lex simulate*), які створюють штучний вигляд рішучих та «успішних» реформ, а в реальності замулюють правове поле неплодоносним законодавчим «болотом».

У 2020 році статтю першу КПК України доповнено частиною третьою такого змісту: «Зміни до кримінального процесуального законодавства України можуть вноситися виключно законами про внесення змін до цього Кодексу та/або до законодавства про кримінальну відповідальність, та/або до законодавства України про адміністративні правопорушення». Цей закон набув чинності 11 червня 2020 року, тобто з дня, наступного за днем його опублікування (опублікований – «Голос України» від 10.06.2020. № 92). Однак уже Законом України «Про ринки капіталу та організовані товарні ринки» (Закон № 738-IX від 19.06.2020 р.), який за задумами законодавця в переважних положеннях набував би чинності 16.08.2020 р. (15.08.2020 р. опубліковано в офіційному виданні «Голос України» № 145–146), були спроби внести зміни до КПК України, зокрема в частині розширення поняття й прав потерпілого та цивільного позивача, умов накладення арешту на майнові права тощо. Такі спроби міняти норми кримінально-процесуального права різними окремими непрофільними законами, з урахуванням новел, закладених в ч. 3 ст. 1 КПК, стають юридично нікчемними. А тому знову постає питання щодо допустимості доказів.

У правовому полі України на основі Конституції України та прецедентної практики Європейського суду з прав людини поступово формуються стандарти доказового права, які можуть стати єдиними для всіх галузей юридичних процесів. Цей процес має бути підсилений формуванням доктринальних основ доказового права.

Інтегративний аналіз проблем доказування в різних юридичних процесах дає змогу зробити висновок щодо необхідності ухвалення універсального законодавчого акта – «Кодексу доказового права».

У контексті формування його доктринальних засад та окремих правових інститутів пропонуємо закріпити тут норми такого змісту:

1. «Доказами є фактичні дані, отримані в передбаченому законом порядку, які відповідають вимогам належності до справи, допустимості та достовірності».

2. «Фактичні дані, отримані шляхом здійснення антикорупційних заходів, діяльності щодо запобігання легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, митних та інших передбачених законом адміністративних, оперативно-розшукових чи цивільно-процесуальних процедур, можуть використовуватися в юридичному доказуванні за умови, що з'ясовано й може бути перевірено джерело і спосіб їх здобуття, фактичні дані отримані без недопустимого втручання в гарантовані Конституцією України права і свободи громадян, не є «плодами отруйного дерева», такі здобуті фактичні дані відповідають вимогам належності до справи, допустимості та достовірності».

3. «Недопустимими є доказові матеріали, які здобуті внаслідок провокації злочину, одержані з істотним порушенням прав і свобод людини, чи є «плодами отруйного дерева, матеріали, які отримані з порушенням інших юридичних норм, приписами яких створювались певні гарантії отримання достовірних фактичних даних».

Очевидно недопустимими є докази, які отримані з таких джерел, такими засобами і в такому порядку, за яких не забезпечено дотримання засади верховенства права і принципу пропорційності та є сумнівною достовірність самих доказів.

У контексті такого концепту ч. 1 та 2 ст. 87 КПК України пропонуємо викласти так:

«Недопустимими є доказові матеріали, які здобуті внаслідок провокації злочину, одержані з істотним порушенням прав і свобод людини, чи є «плодами отруйного дерева, матеріали, які отримані з порушенням інших юридичних норм, приписами яких створювались певні гарантії отримання достовірних фактичних даних.

Недопустимими є докази, які отримані з таких джерел, такими засобами і в такому порядку, за яких не забезпечено належного дотримання захисту прав і свобод людини відповідно до вимог засади верховенства права та принципу пропорційності, а також ставиться під сумнів достовірність самих доказів».

Стандарт доведення поза розумним сумнівом означає, що система належних до справи, допустимих та достовірних доказів виключає будь-яке інше розумне пояснення події, яка є предметом судового розгляду, крім того, яке формується в судовому рішенні.

Висновки. Реалізація ідеї верховенства права у сфері правосуддя можлива лише за наявності фундаментальної доктрини доказового права та чітко юридично визначених його основних концептів «допустимості доказів «достовірності доказів» та «достатності доказів», створеної на її основі інтегративної системи досконалого доказового права.

У пропонуваній моделі «Кодексу доказового права» мають бути включені норми загальної та особливої частини. В загальній частині на інтегративному рівні мають бути викладені міжгалузевого характеру, єдині для усіх форм судочинства норми, якими визначатимуться поняття і види доказів та критерії їх допустимості. В особливій частині мають бути закладені сучасні норми – стандарти доказового права, які регламентують здобуття, дослідження, перевірку, оцінку та використання доказів, провадження судових експертиз (основу таких становлять норми Закону України «Про судову експертизу»), та приписи щодо особливості доказової діяльності під час застосування особливих форм проваджень.

Список використаних джерел

1. Азаров Ю. І., Хабло О. Ю., Конюшенко Я. Ю. Окремі питання збирання доказів у кримінальному провадженні. *Юридична наука*. 2015. № 5. С. 135–141.
2. Колпаков В. К. Докази та доказування в адміністративному судочинстві : монографія. Чернівці : Чернівецький нац. ун-т, 2019. 127 с.
3. Крет Г. Р. Міжнародні стандарти доказування у кримінальному процесі України: теоретико-правові та практичні основи : монографія. Київ, 2020. 452 с.
4. Орлов Ю. Ю., Чернявський С. С. Електронне відображення як джерело доказів у кримінальному провадженні. *Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ*. 2017. № 1(13) С. 10–21.
5. Панова А. В. Визнання доказів недопустимими у кримінальному провадженні : монографія. Харків : Право, 2017. 256 с.
6. Письменний Д. П. Слідчі (розшукові) та негласні слідчі (розшукові) дії в кримінальному провадженні України. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія : Юридичні науки*. 2013. Вип. 3. Т. 2. С. 143–146.
7. Тертишник В. М., Каменський Д. В., Кошовий О. Г., Корнієнко М. В., Тертишник О. І., Ченцов В. В. Протидія white-collar crime (інтегративний аналіз, коментар законодавства та пошук шляхів його удосконалення) / під заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. В. М. Тертишника. Київ, 2021. 345 с.
8. Теорія доказового права : науково-практ. посіб. (монографія); за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф., акад. Академії наук Вищої школи України М. М. Ясинка. Київ : Алерта, 2021. 426 с.
9. Тертишник В. М. Істина «поза розумним сумнівом»: проблеми та колізії доказового права. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2017. № 2. Т. 1 С. 116–120.
10. Тетерятник Ганна. Уніфікація та диференціація процесуальної форми: синергетичний підхід. URL: <http://sd-vp.info/2016/unifikatsiya-ta-diferentsiatsiya-protseualnoyi-formi-sinergetichnij-pidhid/>.
11. Удалова Л. Д., Корсун В. Я. Суд як суб'єкт кримінально-процесуального доказування : монографія. Київ : Скіф, 2012. 168 с.
12. Шуило М. Є. Докази досудового і судового провадження в КПК України: співвідношення та їх функціональне призначення. *Право України*. 2013. № 11. С. 206–215.
13. Шуило М. Є. Нормативно-правова модель досудового розслідування за чинним КПК: теоретичні і практичні проблеми та шляхи їх вирішення. *Нове українське право*. 2021. Вип. 3. С. 261–266.
14. Allen R. J. *Comprehensive Criminal Procedure* / [R. J. Allen, W. J. Stuntz, J. L. Hoffmann, Debra A. Livingston, A. D. Leipold]. Salt Lake City: Aspen Publishers, 2011. 1128 p.

Надійшла до редакції 12.08.2021

References

1. Azarov Yu. I., Khablo O. Yu., Koniushenko Ya. Yu. (2015) Okremi pytannia zbyrannia dokaziv u kryminalnomu provadzhenni [Some issues of gathering evidence in criminal proceedings]. *Yurydychna nauka*, no 5, pp. 135–141 [in Ukr.].
2. Kolpakov V. K. (2019) Dokazy ta dokazuvannia v administratyvnomu sudochynstvi [Evidence and proof in administrative proceedings] : monohrafiia. Chernivtsi : Chernivetskyi nats. un-t, 127 p. [in Ukr.].
3. Kret H. R. (2020) Mizhnarodni standarty dokazuvannia u kryminalnomu protsesi Ukrainy: teoretyko-pravovi ta praktychni osnovy [International standards of proof in the criminal process of Ukraine: theoretical, legal and practical bases] : monohrafiia. Kyiv, 452 p. [in Ukr.].
4. Orlov Yu. Yu., Cherniavskiy S. S. (2017) Elektronne vidobrazhennia yak dzherele dokaziv u kryminalnomu provadzhenni [Electronic reflection as a source of evidence in criminal proceedings]. *Yurydychnyi chasopys Natsionalnoi akademii vnutrishnikh sprav*, no 1(13), pp. 10–21 [in Ukr.].
5. Panova A. V. (2017) Vyznannia dokaziv nedopustymymy u kryminalnomu provadzhenni [Declaring evidence inadmissible in criminal proceedings] : monohrafiia. Kharkiv : Pravo, 256 p. [in Ukr.].
6. Pysmennyi D. P. (2013) Slidchi (rozshukovi) ta nehlasni slidchi (rozshukovi) dii v kryminalnomu provadzhenni Ukrainy [Investigative (investigative) and covert investigative (investigative) actions in the criminal proceedings of Ukraine]. *Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnoho universytetu. Seriya : Yurydychni nauky*, issue 3, vol. 2, pp. 143–146 [in Ukr.].
7. Tertyshnyk V. M., Kamenskyi D. V., Koshovyi O. H., Korniienko M. V., Tertyshnyk O. I., Chentsov V. V. (2021) Protydiia white-collar crime (intehratyvnyi analiz, komentar zakonodavstva ta poshuk shliakhiv yoho udoskonalennia) [Countering white-collar crime (integrative analysis, commentary on legislation and finding ways to improve it)] / pid zah. red. d-ra yuryd. nauk, prof. V. M. Tertyshnyka. Kyiv, 345 p. [in Ukr.].
8. Teoriia dokazovoho prava [Theory of evidentiary law] : naukovo-prakt. posib. (monohrafiia); za zah. red. d-ra yuryd. nauk, prof., akad. Akademii nauk Vysshchoi shkoly Ukrainy M. M. Iasynka. Kyiv : Alerta, 2021. 426 p. [in Ukr.].
9. Tertyshnyk V. M. (2017) Istyna «poza rozumnym sumnivom»: problemy ta kolizii dokazovoho prava [Truth «beyond a reasonable doubt»: problems and conflicts of evidentiary law]. *Aktualni problemy vitchyznanoi yurysprudentsii*, no 2, vol. 1, pp. 116–120 [in Ukr.].
10. Teteriatnyk H. Unifikatsiia ta dyferentsiatsiia protsesualnoi formy: synerhetychnyi pidkhid [Unification and differentiation of procedural form: a synergetic approach]. URL: <http://sd-vp.info/2016/unifikatsiya-ta-diferentsiatsiya-protsesualnoyi-formi-sinergetichnij-pidhid/> [in Ukr.].
11. Udalova L. D., Korsun V. Ya. (2012) Sud yak subiekt kryminalno-protsesualnoho dokazuvannia [The court as a subject of criminal procedural evidence] : monohrafiia. Kyiv : Skif, 168 p. [in Ukr.].
12. Shumylo M. Ye. (2013) Dokazy dosudovoho i sudovoho provadzhennia v KPK Ukrainy: spivvidnoshennia ta yikh funktsionalne pryznachennia [Evidence of pre-trial and court proceedings in the CPC of Ukraine: the relationship and their functional purpose]. *Pravo Ukrainy*, no 11, pp. 206–215 [in Ukr.].
13. Shumylo M. Ye. (2021) Normatyvno-pravova model dosudovoho rozsliduvannia za chynnym KPK: teoretychni i praktychni problemy ta shliakhy yikh vyrishennia [Normative-legal model of pre-trial investigation under the current CPC: theoretical and practical problems and ways to solve them]. *Nove ukrainske pravo*, issue 3, pp. 261–266 [in Ukr.].
14. Allen R. J. (2011) *Comprehensive Criminal Procedure* / [R. J. Allen, W. J. Stuntz, J. L. Hoffmann, Debra A. Livingston, A. D. Leipold]. Salt Lake City: Aspen Publishers, 1128 p.

ABSTRACT

Volodymyr Tertyshnyk, Viktor Chentsov. Integrative doctrine of evidence-based law. The article on the basis of integrative analysis of the problems of evidence in various legal processes substantiates the conclusion about the need to establish an integrative doctrine of evidence law and adopt a universal legislative act - the «Code of Evidence Law».

The implementation of the rule of law in the field of justice is possible only if there is a fundamental doctrine of evidence-based law and a perfect evidentiary law created on its basis.

In the context of the formation of its doctrinal principles and individual legal institutions, we propose to enshrine here the following provisions:

Actual data obtained through the implementation of operational and search actions, anti-corruption measures, activities to prevent the legalization of proceeds from crime, customs and other administrative or civil procedure procedures stipulated by law can be used in criminal procedure and other legal evidence, provided that the source and method of their receipt can be verified.

In admissible are the evidence obtained from such sources, such means and in such a manner, in which the proper observance of the protection of human rights and freedoms in accordance with the requirements of the rule of law and the principle of proportionality is not ensured, and the authenticity of the evidence itself is questioned.

In legislation of Ukraine proposes to consolidate the following provisions: «Evidence materials obtained as a result of provocation of a crime obtained with significant violation of human rights and freedoms are inadmissible, whether «the fruits of a poisonous tree, materials obtained in violation of other

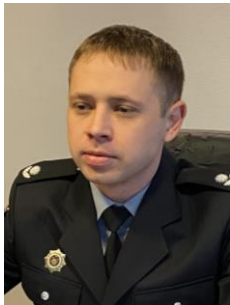
legal norms, the prescriptions of which created certain guarantees of obtaining reliable factual data. Inadmissible are the evidence obtained from such sources, such means and in such a manner, in which the proper observance of the protection of human rights and freedoms is not ensured in accordance with the requirements of the rule of law and the principle of proportionality, as well as question the authenticity of the evidence itself.

The standard of proof beyond a reasonable doubt means that the system of admissible and reliable evidence excludes any other reasonable explanation of the event that is the subject of trial, in addition to the one that is formed in the court decision.

Keywords: *evidence, admissibility of evidence, evidence law, procedural form.*

УДК 343.132

DOI: 10.31733/2078-3566-2021-3-277-284

Андрій МЕЛЬНИЧЕНКО[©]

кандидат юридичних наук

(Головне управління Національної поліції
в Дніпропетровській області)

ОБМЕЖЕННЯ ПРАВ, СВОБОД І ЗАКОННИХ ІНТЕРЕСІВ ОСОБИ В РАМКАХ ТИМЧАСОВОГО ДОСТУПУ ДО РЕЧЕЙ І ДОКУМЕНТІВ: ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ

Досліджено тимчасовий доступ до речей і документів як інститут, який обмежує права і свободи людини в межах кримінального провадження та його основні властивості. Звернено увагу на проблематику, яка полягає у виникненні численних ризиків порушення прав людини під час застосування тимчасового доступу до речей і документів через необґрунтованість та слабку аргументованість клопотань слідчих про тимчасовий доступ, а також поверхневій оцінці обставин слідчим суддею з огляду на переважаність матеріалами клопотань. Досліджено статистичні дані, які вказують на необхідність послідовного реформування судового контролю у напрямі вивчення матеріалів та прийняття обґрунтованих рішень.

Ключові слова: *заходи забезпечення кримінального провадження, тимчасовий доступ до речей і документів, права і свободи людини та громадянина, обмеження прав і свобод людини, судовий контроль.*

Постановка проблеми. Тимчасовий доступ до речей і документів в межах кримінального процесу є складовою інституту заходів забезпечення кримінального провадження. Він привертає увагу науковців тому, що має досить специфічну процедуру отримання ухвали на тимчасовий доступ до речей і документів, яку надає слідчий суддя за результатами розгляду клопотання. Механізм судового контролю вказує на те, що цей захід певною мірою обмежує права, свободи або законні інтереси людини – учасника кримінального провадження або третьої особи. Із цим пов'язана проблематика досліджуваного заходу, яка полягає в існуванні ризиків порушення прав осіб тому, що до слідчих суддів надходить велика кількість клопотань про надання тимчасового доступу, а також наявні специфічні особливості в аспекті надання тимчасового доступу до речей і документів, які містять охоронювану законом таємницю. В подальшому з'ясується, що реформування кримінального процесуального законодавства шляхом закріплення за деякими інститутами механізму судового контролю виявилось замало, щоб удосконалити правозахисний сектор у національній правовій системі.

Аналіз публікацій, в яких започатковано вирішення цієї проблеми. Дослідженням різних аспектів правового інституту тимчасового доступу до речей і документів присвятили свої праці такі науковці, як: С. Андрусенко, І. Басиста, І. Гловюк, М. Климчук, М. Макаров, В. Нерсесова, М. Погорецький, В. Сокурченко, Л. Удалова, В. Фаринник, В. Федченко, С. Чернявський, О. Шило тощо.

Мета: дослідити тимчасовий доступ до речей і документів в аспекті заходів забезпечення кримінального провадження та його властивості щодо обмеження прав і